

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วนสำคัญ ส่วนแรก เกี่ยวกับการเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนแบบไร้พรมแดน ซึ่งมีพัฒนาการที่สำคัญมากจากการสอนทางไกล จนกระทั่งมาถึงการสอนแบบภควันตภาพ ส่วนที่สอง สารสำคัญของชุดวิชาการเมืองการปกครองในระดับนครและมหานคร และส่วนที่สาม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาแบบไร้พรมแดน

2.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนแบบไร้พรมแดน

2.1.1 ระบบการเรียนการสอนทางไกล

การศึกษาในรูปแบบไร้พรมแดนนั้นมีพัฒนาการมาจากรูปแบบการศึกษาในรูปแบบทางไกล โดยการศึกษาทางไกล (Distance Education) หมายถึง ระบบของการจัดการศึกษาแบบหนึ่งที่ผู้สอนและผู้เรียนไม่ต้องมานั่งอยู่ในห้องเรียน การจัดการเรียนอาศัยสื่อประเภทต่าง ๆ ที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ เช่น สิ่งพิมพ์หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ทั้งการศึกษาทางไกล (Distance education) การสอนทางไกล (Distance teaching) และการเรียนการสอนทางไกล (Distance learning) ซึ่งไม่ว่าจะใช้คำเรียกใดก็มีความหมายใกล้เคียงกัน (วิจิตร ศรีสอาน, 2529)

การศึกษาทางไกลเป็นวิธีการจัดการศึกษาที่ผู้เรียนและผู้สอนไม่ได้พบกันโดยตรง แต่ผู้สอนจะถ่ายทอดเนื้อหา ความรู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ ผ่านทางสื่อการสอน ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ รายการโทรทัศน์ รายการวิทยุ สื่อคอมพิวเตอร์ และสื่อรูปแบบอื่น ๆ ผู้เรียนจะศึกษาและเรียนรู้ด้วยตนเองไม่ต้องเดินทางเข้าไปเรียนยังสถาบันการศึกษา โดยสามารถศึกษาด้วยตนเอง ทั้งกำหนดเวลาเรียนและบริหารการเรียนของตนเองได้ ทั้งนี้การศึกษาทางไกลอาจจะมีการพบปะระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเพื่อทบทวน ซักถามประเด็นปัญหาสิ่งที่ไม่เข้าใจหรือสรุปเนื้อหาและการฝึกทักษะที่สำคัญจากเนื้อหาวิชานั้น ๆ (สุมาลี สังข์ศรี, 2549) การศึกษาทางไกลเป็นวิธีการจัดการศึกษา โดยใช้สื่อประสมถ่ายทอดเนื้อหาจากผู้สอนไปยังผู้เรียน ซึ่งสามารถแบ่งสื่อการศึกษาออกเป็น 2 ประเภท คือ สื่อหลัก และสื่อเสริม มีรายละเอียดดังนี้

1) สื่อหลัก ซึ่งในปัจจุบันเป็น “สื่อกระแสหลัก” (Mainstream Media) ที่ใช้ในมหาวิทยาลัยณโดยกำลังเผชิญกับการท้าทายและทางเลือกใหม่จากสื่อการศึกษารูปแบบใหม่ ๆ และวิถีชีวิตและความนิยมในการศึกษาค้นคว้าของคนในปัจจุบัน สื่อหลักในที่นี้คือ สื่อที่บรรจุเนื้อหาและประสบการณ์ที่สำคัญที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้และเผชิญให้ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร โดยผู้เรียน

ทุกคนจะต้องเข้าถึงและศึกษาหาความรู้และประสบการณ์จากสื่อหลักได้อย่างเท่าเทียมกัน สื่อหลักประกอบด้วย ก) สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ เอกสารการสอน กิจกรรมประจำชุดวิชา แบบประเมินตนเอง ประมวลสาระ แนวทางการศึกษาและแผนกิจกรรมการศึกษา ข) สื่อคอมพิวเตอร์และการจัดการเรียนการสอนออนไลน์

2) สื่อเสริม ซึ่งเป็นสื่อที่เริ่มได้รับความสนใจและความนิยมมากยิ่งขึ้น คือ สื่อที่ขยายเนื้อหา สาระ ประสบการณ์ ประเด็นสำคัญหรือเสริมเต็มเต็ม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนที่มีความสามารถในการรับรู้ที่ต่างกันเข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้เพื่อส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนและผู้เรียนด้วยกัน สื่อเสริม ได้แก่ รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ ซีดีเสียง มัลติมีเดีย และการจัดการเรียนการสอนออนไลน์

ประเภทของการศึกษาทางไกล

1) การศึกษาทางไกลแบบเดี่ยว (Single Mode) อาจเรียกอีกอย่างว่าการศึกษาทางไกลแบบเปิดเป็นการศึกษาที่แท้จริงผู้เรียนจะเรียนจากสื่อประเภทต่าง ๆ ไม่มีการเรียนแบบชั้นเรียนและที่เรียกว่า การศึกษาทางไกลแบบเปิดเพราะเปิดด้านจำนวนผู้เรียน (รับโดยไม่จำกัด) เปิดด้านคุณสมบัติของผู้เรียนเปิดด้านสถานที่เรียน (เรียนที่ใดก็ได้ ทั้งที่บ้านและที่ทำงาน) และเปิดด้านวิธีเรียน (ผู้เรียนกำหนดวิธีเรียน และเวลาเรียนได้ด้วยตนเอง) สถาบันการศึกษาทางไกลในลักษณะนี้ ได้แก่ มหาวิทยาลัยเปิดต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่ในหลายประเทศในทุกภูมิภาคของโลก เช่น ในทวีปเอเชีย ได้แก่ มหาวิทยาลัยเปิดแห่งประเทศไทย ศรีลังกา ประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย ไทย ญี่ปุ่น อินเดีย ไต้หวัน ฮองกง จีน ฯลฯ

2) การศึกษาทางไกลแบบคู่ขนาน (Dual Mode) เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะที่เดิมสถาบันการศึกษาจัดการศึกษาแบบชั้นเรียนอยู่แต่ด้วยความต้องการทางการศึกษามีมากขึ้น สถาบันการศึกษาต้องการจะสนองความต้องการของประชาชนให้ทั่วถึง จึงได้นำวิธีการศึกษาทางไกลมาจัดคู่ขนานไปกับ การศึกษาในระบบชั้นเรียน หลักสูตรแต่ละหลักสูตรจะจัดการศึกษาคู่ขนานไปกับ การศึกษาในระบบชั้นเรียน จึงได้นำวิธีการศึกษาทางไกลมาจัดคู่ขนานไปกับการศึกษาในระบบชั้นเรียน หลักสูตรแต่ละหลักสูตรจะจัดการศึกษาทั้งแบบชั้นเรียน และแบบทางไกลให้ผู้เรียนเลือกลงทะเบียนเรียนได้ในส่วนของการจัดการศึกษาทางไกลจะใช้วิธีการขั้นตอนเช่นเดียวกับการศึกษาทางไกลแบบเดี่ยวทุกประการ ใช้สื่อประสมหลากหลายชนิดเป็นตัวกลางถ่ายทอดความรู้ในลักษณะนี้ ผู้เรียนจะเลือกตั้งแต่ลงทะเบียนว่าจะเลือกเรียนแบบชั้นเรียนหรือแบบทางไกลโดยเนื้อหาจะเหมือนกัน และการประเมินผลจะทำพร้อมกันโดยทั่วไปสถาบันการศึกษาจะจัดสอบ ณ สถานที่ที่กำหนดภายในท้องถิ่นของนักศึกษา นักศึกษาไม่ว่าจะเลือกเรียนแบบใดก็จะมาสอบด้วยกัน

สถาบันการศึกษาที่จัดการศึกษาทางไกลแบบคู่ขนานนี้ ปัจจุบันมีอยู่มากและคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ มีอยู่ทุกประเทศ ประเทศหลายมหาวิทยาลัยทั้งในทวีปยุโรป อเมริกา แอฟริกา และ

ออสเตรเลีย เช่น ในประเทศอังกฤษ ได้แก่ มหาวิทยาลัยลอนดอน ประเทศออสเตรเลีย ได้แก่ Latrobe และ Swinburne และอีกหลายแห่ง แนวโน้มจะมีสถาบันการศึกษาในลักษณะนี้มากขึ้น

3) การศึกษาทางไกลแบบผสมผสาน (Triple Mode) แบ่งออกเป็น 3 แบบย่อย ๆ คือ

(1) การศึกษาทางไกลแบบตลาดวิชา (Academic Marketplace) สถาบันการศึกษาจะจัด การศึกษาในหลักสูตรต่าง ๆ ทั้งแบบชั้นเรียน และแบบทางไกล (คือ สอบผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ) ผู้เรียนสามารถจะเรียนได้ทั้งแบบชั้นเรียนและเรียนจากสื่อที่บ้านผสมผสานกันโดยไม่ต้องเลือกเพียงแบบใดแบบหนึ่งเท่านั้น

(2) จัดแบบเครือข่ายสหการ ในลักษณะนี้จะมีสถาบันอุดมศึกษาหลัก (หรือแม่ข่าย) อยู่ 1 สถาบันและสถาบันหลักนี้จะเชิญชวนสถาบันอื่นที่จัดการเรียนการสอนด้วยวิธีทางไกล (จะเป็นทางไกลแบบมหาวิทยาลัยเปิด หรือแบบคู่ขนานก็ได้) มาเป็นเครือข่ายแล้วเปิดให้ผู้สนใจ/ผู้เรียนเลือกลงทะเบียนวิชาต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยที่เป็นเครือข่ายให้เป็นหลักสูตรตามที่มหาวิทยาลัยแม่ข่ายกำหนดเมื่อผู้เรียนเรียนครบทุกวิชาตามหลักสูตรก็จะได้รับปริญญาโดยสถาบันแม่ข่าย

(3) แบบไร้พรมแดน (Borderless) เป็นลักษณะที่สถาบันออกแบบหลักสูตร และการเรียนการสอนให้นักศึกษาต้องเรียนทั้งแบบชั้นเรียนในบางช่วง เรียนจากสื่อต่าง ๆ ในบางช่วง และเรียนทั้งชั้นเรียนแบบทางไกลในบางช่วง

ทั้งนี้รูปแบบการสอนเหล่านี้จะต้องอาศัยวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ เข้ามาช่วยทำให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามหลักการที่ยึดถือที่สามารถพิสูจน์หรือทดสอบ แล้วเป็นที่ยอมรับว่ามีประสิทธิภาพจริง สามารถใช้เป็นแบบแผนในการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้น ๆ โดยรูปแบบการเรียนการสอนอาจจะเน้นการพัฒนาด้านพุทธิพิสัย (Cognitive domain) ด้านจิตพิสัย (Affective domain) ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor domain) ด้านทักษะกระบวนการ (Process skills) หรือการบูรณาการ (Integration) ทุก ๆ รูปแบบล้วนเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.1.2 ระบบการสอนภควันตภาพ

ภควันตภาพ หรือ ยูบิควิตัส (Ubiquitous) มีความหมายว่า “อยู่ในทุกแห่งหรือมีอยู่ทุกหนทุกแห่ง” ซึ่งสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นใหม่นี้เป็นเทคโนโลยีการสื่อสารที่เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา ทำให้เกิดสภาพแวดล้อมใหม่ของกระบวนการติดต่อสื่อสารและเป็นแนวทางของสังคมสารสนเทศที่มีชื่อเรียกว่า ยูบิควิตัสเทคโนโลยี (Ubiquitous technology) หรืออาจเรียกว่า สังคมยูบิควิตัส (Ubiquitous Society) หรือ ยูบิคอมป์ (UbiComp) ซึ่ง มาร์ค ไวเซอร์ (Weiser 1991: 95-97) แห่งศูนย์วิจัยพาโล อัลโต (Palo Alto) ของบริษัทซีร็อกซ์ (Xerox Company) ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ให้นิยามความหมายของคำว่า Ubiquitous Computing ไว้ว่า เป็นความสามารถของมนุษย์ในการเข้าถึงคอมพิวเตอร์ได้ทุกหนทุกแห่ง ทุกสภาพแวดล้อมที่สามารถใช้คอมพิวเตอร์เชื่อมต่อกับเครือข่าย

ได้ไม่ว่าจะอยู่ในที่แห่งใด (สุรศักดิ์ ปาเฮ และ วาสนา ทวีกุลทรัพย์, 2559) ส่วนชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2555) กล่าวว่า ภาควันตภาพ มาจากคำว่า "ภควันต์" แปลว่า มีภาคหรือมีส่วนย่อย มาจากคำว่า ภาค แปลว่า ภาค สำหรับคำว่า "วนต" แปลว่า มี รวมกันแปลว่า มีภาค ซึ่งในทางวัตถุคำว่า "ภควันต์" ตรงกับคำว่า Broadcast หรือ Ubiquitous (Existing Everywhere) หมายถึงคำว่า แพร่กระจายและ การทำให้ปรากฏอยู่ทุกหนทุกแห่ง สามารถรับฟังรับชมได้ตลอดเวลา เรียกรวมน่า ภาควันตภาพ หมายถึง ศาสตร์ที่ว่าด้วยการแพร่กระจายความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร หรือสภาวะต่าง ๆ เรียกว่า "ภควันตวิทยา" ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Ubiquitous หรือ Pakawantology (อ่าน ภา-คะ-วัน-โต-โล-ยี) ทั้งนี้ เทคโนโลยี ภาควันตภาพจะเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยการวางแผน เตรียมการ ดำเนินการถ่ายทอด การจัด สภาพแวดล้อม และการประเมินองค์ความรู้ ประสบการณ์ และทักษะความชำนาญไปปรากฏอยู่ทั่ว ทุกหนทุกแห่ง

ภควันตภาพจะเป็นรูปแบบหรือกระบวนการทัศน์ทางการเรียนรูปแบบหนึ่งที่กำลังเข้ามามี บทบาทในการเสริมสร้างประสิทธิภาพทางการจัดการเรียนการสอนที่สามารถกระทำได้ทุกเวลาและ ทุกสถานที่ (Anytime Anywhere) ทั้งนี้โดยบูรณาการปรับใช้เทคโนโลยีทั้งที่เป็นวัสดุ อุปกรณ์ โปรแกรมและบริการร่วมกัน (Watson and Plymale 2012: 9) เป็นที่น่าสังเกตว่า รูปแบบ การศึกษาแบบภควันตภาพ ซึ่งสามารถเรียนรู้และเข้าถึงได้จากทุกสถานที่และทุกเวลาดังกล่าว จึงมี ความหมายครอบคลุมไปถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) สำหรับบุคคลต่าง ๆ ด้วย (Kinshuk and Graf 2012: 3361) ซึ่งตรงกับลักษณะทางสังคมและประชากรของสังคมไทยและสังคม โลก ซึ่งมีแนวโน้มเป็น "สังคมผู้สูงวัย" (Aging Society) มากขึ้น ทั้งนี้ความสำคัญของรูปแบบการ สอนภควันตภาพนี้จะระบุไว้ชัดเจนในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 เกี่ยวกับ แนวการจัดการศึกษา มาตรา 24(5) และ (6) ว่าสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการ โดยส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ (สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ 2542: 14-15)

2.2. ชุติวิสาสัมมนาการเมืองการปกครองในระดับนครและมหานคร

ชุติวิสาสัมมนาการเมืองการปกครองในระดับนครและมหานคร (Seminar in City and Metropolitan Politics) เป็นชุติวิสาที่นำเอาแนวคิดทางการเมืองการปกครองในระดับนครและ มหานครมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ประเด็นสำคัญ ๆ และถกเถียงเพื่อแสวงหาทางออกที่เหมาะสม ประกอบกับการศึกษาเกี่ยวกับนครและมหานครในประเทศหรือต่างประเทศเป็นกรณีศึกษา โดยเป็น ชุติวิสาที่มีวัตถุประสงค์สำคัญ ได้แก่ 1) เพื่อนำประเด็นสำคัญทางการเมืองการปกครองในนครและ มหานครมาวิเคราะห์และถกเถียง และ 2) เพื่อให้ให้นักศึกษานำแนวคิดทางการเมืองการปกครองใน

ระดับนครและมหานครมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์การเมืองการปกครองในนครและมหานคร
ในประเด็นสำคัญ ๆ

ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยจัดเตรียม “แนวการศึกษา” เบื้องต้นเอาไว้จำนวน 5 หน่วย ได้แก่
หน่วยที่ 1 ขอบข่ายและแนวคิดการเมืองการปกครองในระดับนครและมหานคร
หน่วยที่ 2 ความหมายและความสำคัญของการเมืองการปกครองในนครและ
มหานคร

หน่วยที่ 3 ความเป็นเมืองในนครและมหานคร

หน่วยที่ 4 รูปแบบการบริหารจัดการเมืองในต่างประเทศ

หน่วยที่ 5 ทิศทางและอนาคตของการเมืองในนครและมหานคร

ดังนั้นจะพิจารณาได้ว่าเนื้อหาในแนวการศึกษาจึงมีอย่างจำกัดและไม่ครอบคลุมเพียงพอ
กับการเมืองการปกครองในระดับนครและมหานคร ซึ่งมีอย่างหลากหลายมิติ

2.3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาแบบไร้พรมแดน

กวิณธร รัฐอาจ, เหมมิณูช ธนปัทม์มีมณี และฉัตรเกล้า เจริญผล (2559) ได้พัฒนา
รูปแบบการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านด้วยคลังรายวิชาออนไลน์แบบเปิด พบว่า รูปแบบ
การเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านด้วยคลังรายวิชาออนไลน์แบบเปิดที่พัฒนาขึ้นมี
องค์ประกอบของรูปแบบ ได้แก่ 1) ระบบคลังรายวิชาออนไลน์แบบเปิด 2) ประเด็นเพื่อส่งเสริมทักษะ
การเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) กิจกรรมการเรียนรู้ 4) ผู้เรียน 5) ผู้สอน 6) การประเมินผล และรูปแบบการ
เรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านด้วยคลังรายวิชาออนไลน์แบบเปิดที่พัฒนาขึ้นมี 6 ขั้นตอน ได้แก่
(1) กำหนดวัตถุประสงค์ของรูปแบบ (2) วิเคราะห์ผู้เรียน (3) กำหนดเนื้อหา (4) กำหนดกลยุทธ์การ
เรียนการสอน (5) จัดกระบวนการเรียนการสอน และ (6) วัดผลประเมินผล

กฤษณพงศ์ เลิศบำรุงชัย และสุรพล บุญลือ (2558) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้ออนไลน์
ด้วยแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้แบบเปิดโดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานในหลักสูตร
การสร้างสื่อดิจิทัลคอนเทนต์ พบว่า 1) ความต้องการการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ด้วยแหล่งทรัพยากร
การเรียนรู้แบบเปิด เป็นประชากรที่มีอายุ 31 – 35 ปี จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีประกอบ
อาชีพรับราชการ 2) ผลการประเมินคุณภาพของการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ พบว่า คุณภาพด้าน
เนื้อหาด้านสื่อเทคโนโลยีอยู่ในระดับมากที่สุด 3) หลังจากผู้เข้าอบรมผ่านการเรียนรู้ออนไลน์แล้ว
พบว่ามีคะแนนหลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 4) ผลการประเมินความพึงพอใจ
ของผู้เข้าอบรมอยู่ในระดับมาก และ 5) ผลการประเมินผลงานของผู้เข้าอบรมอยู่ในระดับมาก
ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนั้นคอร์สอบรมออนไลน์ที่สร้างขึ้นสามารถนำไปใช้ได้จริง

จารุมน หนูคง และณมน จีรังสุวรรณ (2558) ได้ศึกษาการออกแบบรูปแบบการฝึกอบรมแบบผสมผสานร่วมกับการสอนแบบ MOOC เพื่อพัฒนาทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต พบว่า 1) รูปแบบการฝึกอบรมแบบผสมผสานร่วมกับการสอนแบบ MOOC เพื่อพัฒนาทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ ขั้นการวัดความรู้พื้นฐานก่อนเรียนผ่านระบบออนไลน์ ขั้นการปฐมนิเทศผู้เรียนก่อนเรียนในรูปแบบสตรีมมิงมีเดีย ผ่านระบบออนไลน์ หรือทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของผู้เรียน ขั้นการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาวิชาผ่านระบบออนไลน์ หรือทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของผู้เรียน ขั้นผู้เรียนศึกษาเนื้อหาในรูปแบบสตรีมมิงมีเดียผ่านระบบออนไลน์ ขั้นผู้เรียนแลกเปลี่ยนปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้สอน ขั้นปฏิบัติตามกิจกรรมตามใบงานที่กำหนดในชั้นเรียน และให้ผู้เรียนส่งชิ้นงาน ในห้องเรียนและผ่านระบบออนไลน์และร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนในชั้นเรียน และขั้นการวัดความรู้หลังจากฝึกอบรมโดยให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบผ่านระบบออนไลน์ และโดยให้เพื่อนร่วมชั้นเรียนประเมินชิ้นงาน (Peer Assessment) และ 2) ผลการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ทำการประเมินการออกแบบรูปแบบการฝึกอบรมแบบผสมผสานร่วมกับการสอนแบบ MOOC เพื่อพัฒนาทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.27)

ณัฐภัทร ตินเวส (2558) ได้ศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาออนไลน์ระบบเปิดแบบ MOOC ของอุดมศึกษาไทย พบว่า 1) รูปแบบการจัดการศึกษาออนไลน์ระบบเปิดแบบ MOOC ของต่างประเทศมี 7 องค์ประกอบหลักคือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านระบบและการให้บริการ ด้านการสอน ด้านการวางแผนและการออกแบบ ด้านการนำไปใช้งาน ด้านประเมินผลการเรียนรู้ ด้านการประเมินหลักสูตร และด้านการบริหารจัดการและมี 22 องค์ประกอบย่อย 2) ความคิดเห็นในการจัดการศึกษาออนไลน์ระบบเปิดแบบ MOOC ของอุดมศึกษามีองค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบคือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการออกแบบหลักสูตรการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน ด้านการนำไปใช้และด้านการประเมินหลักสูตร และมี 24 องค์ประกอบย่อย และ 3) การสังเคราะห์รูปแบบการจัดการศึกษาออนไลน์ระบบเปิดแบบ MOOC ของอุดมศึกษาไทยมี 5 องค์ประกอบหลัก คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการออกแบบหลักสูตรการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน ด้านการนำไปใช้และด้านการประเมินหลักสูตรและมี 24 องค์ประกอบย่อยโดยผู้ทรงคุณวุฒิยืนยันรูปแบบตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจากอุดมศึกษา

พนิดา หนูทวี (2560) ได้ศึกษาความต้องการในการใช้งาน e-learning ในการเรียนการสอนของนักศึกษาและอาจารย์ในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง พบว่า นักศึกษามีความต้องการในการใช้งาน e-learning ในการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากทุกรายการ ส่วนอาจารย์มีความต้องการในการใช้งาน e-learning ในการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด 4 รายการ คือ 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้าน

บุคลากร 3) ด้านโครงสร้างพื้นฐานและการสนับสนุน และ 4) ด้านระบบการเรียนการสอนผ่านเว็บไซต์ อีก 3 รายการอยู่ในระดับมาก คือ 1) ด้านการประกันคุณภาพการเรียนการสอนผ่านเว็บไซต์ 2) ด้านการจัดการธุรกิจ และ 3) ด้านการวัดและประเมินผล

น้ามนต์ เรื่องฤทธิ์ (2558) ศึกษาสภาพและความต้องการการใช้งานแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ออนไลน์ในระบบเปิดสำหรับมหาชน (Massive Open Online Course : MOOC) “ด้านครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์” พบว่า 1) ด้านสภาพการใช้งาน พบว่า นักศึกษาเคยลงทะเบียนเรียนผ่านระบบเครือข่าย ร้อยละ 84.42 นักศึกษารู้จักแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิด ร้อยละ 76.21 นักศึกษารู้จักแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดจากอาจารย์มอบหมายให้ศึกษา ร้อยละ 45.4 สืบค้นด้วยตนเองและเพื่อนแนะนำ ร้อยละ 35.5 มีนักศึกษาที่เคยเข้าเยี่ยมชมรายวิชาในแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดของมหาวิทยาลัยต่างประเทศ ร้อยละ 26.45 และเห็นว่าสถาบันของตนเองมีการจัดการเรียนด้วยแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิด ร้อยละ 80.35 2) ด้านความต้องการ พบว่า นักศึกษามีความต้องการลงทะเบียนเรียนหากสถาบันจัดให้มีการเรียนด้วยแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิด เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ร้อยละ 90.11 และ นักศึกษาไม่ต้องการลงทะเบียนเรียนหากสถาบันจัดให้มีการเรียนด้วยแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิด เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ร้อยละ 9.89 ส่วนใหญ่มีความต้องการลงทะเบียนเรียนหากหน่วยงานกลางด้านการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้มีการเรียนด้วยแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิด เพื่อเพิ่มพูนความรู้ หรือทักษะในการปฏิบัติงาน ร้อยละ 85.05

นักศึกษาส่วนใหญ่มีความต้องการให้จัดทำแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนในรายวิชาหรือการพัฒนาสมรรถนะในการทำงาน ร้อยละ 85.05 และมีความต้องการให้จัดทำแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดเป็นหลักสูตรระยะสั้นที่มีประกาศนียบัตรให้แก่ผู้ที่เรียนจบหลักสูตรและสามารถนำไปใช้เทียบเคียงจำนวนหน่วยกิตกับการศึกษาในระบบปกติ ร้อยละ 80.4 และมีนักศึกษาต้องการให้จัดทำแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดเป็นหลักสูตรระยะสั้นที่มีประกาศนียบัตรให้แก่ผู้ที่เรียนจบหลักสูตร ร้อยละ 21.47 และความต้องการแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดโดยมีความต้องการด้านการเข้าถึงมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 (SD: 0.83) รองลงมา 3 อันดับแรก ได้แก่ แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดเป็นหลักสูตรระยะสั้นที่มีประกาศนียบัตรให้แก่ผู้ที่เรียนจบหลักสูตร ร้อยละ 4.24, 4.21 และ 4.15 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.80, 0.84, และ 0.80 และมีความต้องการด้านวิธีการเรียนการสอนน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 (SD: 0.80)

วิไลวรรณ เรื่องอุไร (2556) ได้ศึกษาแนวโน้มการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาสำหรับสาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาสู่ประชาคมอาเซียน พบว่า แนวโน้มการใช้เทคโนโลยีด้านสื่อสารมวลชนด้านเทคโนโลยีการศึกษา และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับมากที่สุด โดย

1) ด้านสื่อสารมวลชน คือการนำรูปแบบที่วีดิทัศน์และระบบวีดิทัศน์ตามประสงค์มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน 2) ด้านเทคโนโลยีการศึกษา คือ การใช้หลักสูตรการเรียนออนไลน์แบบเปิด (MOOC) การเรียนแบบร่วมมือ การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้สังคมและวัฒนธรรมอาเซียน การใช้เทคโนโลยีก่อให้เกิดทักษะและการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และการจัดการเรียนการสอนควรมุ่งเน้นการเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ 3) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ คือ การส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายการศึกษาแห่งชาติ (NEdNet) ศูนย์การเรียนรู้แห่งชาติ (NLC) ศูนย์สารสนเทศเพื่อการศึกษาแห่งชาติ (NEIS) การเรียนทางไกลผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การใช้สมาร์ทโฟน ดาวเทียมเพื่อการศึกษา ระบบการเรียนการสอนผ่านทางอินเทอร์เน็ตและเว็บเพจ ห้องเรียนเสมือนจริง เทคโนโลยีรูปแบบคลาวด์คอมพิวเตอร์ (Cloud Computing)

Paton (2014) ได้ศึกษาหลักสูตรออนไลน์ระบบเปิด (MOOC) สำหรับการศึกษาระดับปริญญาตรีทางสุขภาพ พบว่า MOOC สำหรับการศึกษาระดับปริญญาตรีทางสุขภาพมีผู้เรียน 11,316 คน จาก 127 ประเทศ ระหว่างวันที่ 2 สิงหาคม ค.ศ.2012 ถึง 24 มกราคม ค.ศ. 2014 ส่วนมากผู้ใช้เรียนผ่านคอมพิวเตอร์ แท็บเล็ตและโทรศัพท์มือถือ ร้อยละ 55 ผู้ใช้เป็นเพศหญิงและมากกว่า 400,000 คนที่สามารถเข้าถึงหลักสูตรระดับปริญญาตรีทางสุขภาพที่จัดทำขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 2008 โดยสรุปแล้ว สารสนเทศทางสุขภาพขั้นสูงและการศึกษาเทคโนโลยีทั้งสองส่วนสร้างขึ้นตามความต้องการของผู้เรียนโดยอาศัยการเรียนออนไลน์เป็นเครื่องมือสำหรับสารสนเทศทางสุขภาพโดยใช้ MOOC ซึ่งเป็นรูปแบบเครือข่ายทางสังคมที่มีคุณภาพสูงและไม่มีค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษาระดับปริญญาตรีทางสุขภาพที่สามารถส่งผ่านไปยังผู้สนใจเรียนทั่วโลกสำหรับนักสารสนเทศทางสุขภาพในอนาคต

